

130. ROCZNICA URODZIN ZYGMUNTA GOGOLEWSKIEGO (1896–1969)

130 lat temu urodził się w Warszawie Zygmunt Gogolewski, konstruktor transformatorów i maszyn elektrycznych, jeden z pierwszych dyrektorów Fabryki Maszyn Elektrycznych i Transformatorów w Żychlinie, założyciel, organizator i dyrektor Centralnego Biura Konstrukcyjnego Maszyn Elektrycznych w Katowicach. Również profesor, dziekan w kadencji 1948-52 i kierownik kilku kolejnych katedr na Wydziale Elektrycznym Politechniki Śląskiej w Gliwicach. Autor książek o konstrukcji transformatorów i maszyn elektrycznych oraz napędu elektrycznego. Działacz SEP i współzałożyciel Gliwickiego Oddziału SEP. Współinicjator powołania w Gliwicach Oddziału PTETiS. Jeden z pierwszych absolwentów Wydziału Elektrycznego Politechniki Warszawskiej. Poliglota, zwiedził wiele krajów.

Zygmunt Gogolewski urodził się 1 maja 1896 r. w Warszawie w rodzinie Michała i Romany zd. Wyganowskiej. Po ukończeniu Gimnazjum im. Mikołaja Reja rozpoczął studia na Wydziale Elektromechanicznym Politechniki Petersburskiej. W czasie I wojny światowej został powołany do armii rosyjskiej i skierowany do szkoły artylerii. W 1918 r. powrócił do Warszawy i kontynuował studia na Politechnice Warszawskiej. W latach 1918–1920 służył w Wojsku Polskim, uczestnicząc w wojnie polsko-bolszewickiej. Za udział w walkach został odznaczony dwukrotnie Krzyżem Walecznych. Dyplom inżyniera elektryka uzyskał w 1922 r. Następnie odbył praktykę przemysłową we francuskich zakładach Société Alsacienne w Belfort.

Karierę zawodową rozpoczął w fabryce lokomotyw w Chrzanowie, gdzie kierował elektryfikacją zakładu i projektował nowoczesne układy napędowe dla obrabiarek oraz urządzeń technologicznych. Od 1926 r. był związany z zakładami Brown-Boveri w Żychlinie, gdzie początkowo pracował jako konstruktor, a następnie kierownik biura technicznego i dyrektor fabryki. Uruchoił tam produkcję silników trakcyjnych dla tramwajów i rozwinął produkcję transformatorów oraz maszyn wirujących. W latach trzydziestych kierował również zakładami w Cieszynie oraz pełnił funkcję dyrektora technicznego spółki Rohn-Zieliński. Dzięki jego działalności, fabryki w Żychlinie stały się jednym z najważniejszych ośrodków polskiego przemysłu elektromaszynowego.

Do jego najważniejszych osiągnięć należało opanowanie produkcji transformatorów wysokiego napięcia, maszyn elektrycznych dla okrętów podwodnych ORP „Orzeł” i „Sęp”, ulepszenie konstrukcji silników prądu przemiennego wysokiego napięcia oraz liczne rozwiązania technologiczne wdrażane także w zagranicznych zakładach Brown-Boveri. Był autorem patentów dotyczących urządzeń trakcyjnych i technologii maszyn elektrycznych. Za działalność przemysłową został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi.

W okresie międzywojennym aktywnie działał w SEP i komisjach normalizacyjnych. Był członkiem komisji maszyn, trakcji i transformatorów oraz uczestniczył w opracowywaniu polskich przepisów

technicznych i norm elektrotechnicznych. W 1939 r. został mianowany wiceprzewodniczącym Komitetu Przemysłu Elektrotechnicznego przy Ministerstwie Przemysłu.

Po kampanii wrześniowej znalazł się w Rumunii, gdzie przebywał do końca wojny. W polskich ośrodkach uchodźczych prowadził wykłady techniczne oraz opracowywał projekty elektryfikacyjne dla lokalnego przemysłu. Po II wojnie światowej odegrał dużą rolę w odbudowie polskiego przemysłu elektromaszynowego. Jako dyrektor techniczny Zjednoczenia Przemysłu Maszyn Elektrycznych współorganizował odbudowę fabryk i rozwój produkcji transformatorów oraz maszyn elektrycznych. Był także organizatorem Centralnego Biura Konstrukcyjnego Maszyn Elektrycznych w Katowicach, które stało się ważnym ośrodkiem projektowania nowych konstrukcji.

Równolegle rozwijał działalność akademicką. Od 1946 r. był związany z Politechniką Śląską, gdzie organizował i kierował kolejnymi katedrami związanymi z maszynami elektrycznymi i napędem elektrycznym. W latach 1948–1952 pełnił funkcję dziekana Wydziału Elektrycznego. W 1957 r. został profesorem zwyczajnym. Szczególnie dużą wagę przywiązywał do praktycznego przygotowania studentów i kształcenia konstruktorów maszyn elektrycznych. Wychował liczne grono późniejszych profesorów i specjalistów przemysłu elektromaszynowego.

Dorobek naukowy Gogolewskiego to: osiem książek, siedem skryptów i kilkadziesiąt artykułów naukowo-technicznych. Największe znaczenie miały podręczniki „Napęd elektryczny” oraz „Transformatory”, przez wiele lat wykorzystywane przez studentów i inżynierów. Był promotorem ośmiu doktoratów.

Po II wojnie światowej również aktywnie działał w organizacjach społecznych i naukowych. Był czynnym działaczem SEP, współorganizatorem Oddziału Gliwickiego SEP i jego prezesem w latach 1954–1956 oraz członkiem różnych komisji. Działał w Polskim Komitecie Normalizacyjnym oraz Polskim Komitecie Wielkich Sieci Elektroenergetycznych CIGRE. Był też członkiem Komitetu Elektrotechniki PAN. Zygmunt Gogolewski wraz z profesorami: Tadeuszem Zagajewskim, Stefanem Węgrzynem, Lucjanem Nehrebeckim i doc. Mieczysławem Plucińskim byli członkami–założycielami Oddziału PTETiS w Gliwicach powołanego w dniu 21 marca 1962 r. Zygmunt Gogolewski był poliglotą, znał języki: rosyjski, francuski, niemiecki i angielski. Zmarł 24 października 1969 r. Został pochowany na cmentarzu Lipowym w Gliwicach.

Przygotowała Pracownia Historyczna SEP na podstawie:

• *T. Glinka, Zygmunt Gogolewski [w:] Polacy zasłużeni dla elektryki. Początki elektrotechnicznego szkolnictwa wyższego, pionierzy elektryki, red. Jerzy Hickiewicz, Warszawa-Gliwice-Opole 2009, s. 227-235.*

Zdjęcie tytułowe: Zygmunt Gogolewski (źródło: Polacy zasłużeni dla elektryki. Początki elektrotechnicznego szkolnictwa wyższego, pionierzy elektryki, red. Jerzy Hickiewicz, Warszawa-Gliwice-Opole 2009, s. 227)